

TÜRK YURDU

EKİM 2012 | CİLT 32 | FİYATI: 8 TL. | SAYI: 302

Y. 2012, C. 32, S. 302

TÜRK YURDU

Türk Ocakları Genel Merkezi Aylık Yayın Organıdır.
Yerel Süreli Yayın • Basıldığı Tarih: 02.10.2012 • ISSN1300-2333
7. Devre, Cilt 32 (64) Sayı: 302 (663) 101. Yıl

SAHİBİ

Prof. Dr. Mehmet ÖZ
(Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğt. Hiz. İşl. Adına)

GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Prof. Dr. Necmeddin SEFERCİOĞLU

YAYIN KURULU

Doç. Dr. Bahri ATA Yücel HACALOĞLU
Yrd. Doç. Dr. İbrahim ATABEY Yrd. Doç. Dr. Mahir KALFA
Dr. Fahri ATASOY Doç. Dr. Yunus KOÇ
Doç. Dr. Levent BAYRAKTAR Ömer ÖZCAN
Yrd. Doç. Dr. Erol BARIN Doç. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Ali BİRİNCİ Prof. Dr. Özcan YENİÇERİ
Galip ERDEM

- TÜRK YURDU HAKEMLİ DERGİDİR -

GENEL MERKEZ

Türk Ocağı Caddesi Prof. Dr. Osman Turan Sokağı Nu: 1
Balgat / ANKARA Tel: 90(312) 284 35 90

İDARE YERİ

Sezenler Caddesi 4/12 Sıhhiye / ANKARA
Tel-Belgegeçer: 90(312) 229 69 74

YAZIŞMA ADRESİ

P.K. 429 Yenişehir / ANKARA
Elmek: turkyurdu@turkyurdu.com.tr
Türk Yurdu Web Sitesi: www.turkyurdu.com.tr

BÜRO: Yaşar GİRGİN

TEKNİK DÜZENLEME: Emel SEMERCİ

ABONELİK ve ABONELİK ÜCRETİ

Abonelik ücreti, Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi
Türk Yurdu 257311 numaralı posta çeki hesabına, yurt içi ve yurt dışı havaleler
için de T.C. Ziraat Bankası Necatibey-ANKARA şubesi TR1500 0100 0795 0656
5463 5001 numaralı banka hesabına yatırılarak, P.K. 429 Yenişehir-ANKARA
adresine yahut elmek veya telefonla bilgi verilir.
YURT İÇİ: Yıllık Ferdî Abone 80 TL / Yıllık Kurum ve Kuruluş Aboneliği 150 TL.
YURT DIŞI: Avrupa ülkeleri için yıllık 75 Euro / Diğer ülkeler için yıllık 100 Dolar
Yayımlanan yazıların muhtevasına ait sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayımlanacak yazılar üzerinde yazardan mütasade alınarak gerekli
düzeltilmeler yapılabilir. Gönderilen yazılar yayımlansın
yayımlanmasın iade edilmez.

TÜRK OCAKLARI MERKEZ YÖNETİM KURULU

Genel Başkan: Prof. Dr. Mehmet ÖZ Üye: Nuri GÜRGÜR
Genel Başkan Yrd.: Prof. Dr. Yusuf SARINAY Üye: Prof. Dr. Filiz AVŞAR
Genel Sekreter: Prof. Dr. Orhan KAVUNCU Üye: Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR
Genel Muhasip: Yrd. Doç. Dr. Bülent AKSOY Üye: Dr. Fahri ATASOY
Genel Sekreter Yrd.: Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ Üye: Doç. Dr. Mehmet Akif OKUR
Genel Sekreter Yrd.: Doç. Dr. Emrah ŞENEL

DENETLEME KURULU

Başkan: Aziz Kamil YILMAZ
Üye: Kenan PALALI
Üye: Mustafa Asım MUTLU

TASARIM: www.hakkiuslu.com

DİZGİ: REPROTON LTD. ŞTİ. (0312) 384 78 51-52

BASKI: EVREN YAY. A.Ş. Tel: (0312) 615 54 54

Ankara Konya Devlet Yolu 29. km. Oğulbey/ANKARA

İÇİNDEKİLER

GENEL BAŞKANDAN • Milliyetçiliği Doğru Anlamak / Kritik Dönemeçte Türk Milliyetçileri • Mehmet Öz	2
AYIN YORUMU • Afyonkarahisar Faciasından Çıkarılacak Dersler Nuri Gürgür	6
DÜŞÜNCELER • Anayasa Yaparken Tuzağa Düşmeyelim Cezmi Bayram	9
DÜŞÜNCELER • Türkiye'de Milletine Yabancılaşan İslamcılık Fahri Atasoy	12
DÜŞÜNCELER • Kavram ve Gerçeklik İlişkisi • Milay Köktürk	15
DÜŞÜNCELER • Kendinden Koparılan İnsan III • Abdulkadir İlgem	17
DÜŞÜNCELER • ABD ve Ortadoğu: Geri Çekiliş mi, Yeni Bir Müdahale Dönemi mi? • Mehmet Akif Okur	19
DÜŞÜNCELER • "Sıfır Sorun Politikası" ve Suriye Krizi: "Oyun İçinde Bir Başka Oyun mu?" • Mehmet Seyfettin Erol	21
DÜŞÜNCELER • Eğitim Sistemimiz Dört Dörtlük mü? Necati Cemaloğlu	23
Hayali Cemaatçiyi Hak Beyanları Tatmin Eder mi? • Aytekin Ersal ..	25
SÖYLEŞİ • Yücel Hacaloğlu ile söyleşi Ömer Özcan - M. Çağatay Özdemir	28
Yabancı Dille Öğretim • Vahit Türk	35
Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil'e Göre "Türkçe Meselesi" M. Hâlistin Kukul	39
Türkmen Halı Motiflerinin Doğayla Uyumu • Abdurrahman Devenci ..	45
Mehterhane-i Hakani Mehmed Zeki (Pakalın) Aktaran: Timur Vural	51
Altan Deliorman (25.06.1935-22.08.2012) • Necmeddin Sefercioğlu	55
Er Kişi • Turgut Güler	57
Küçük Mecmua Üzerine Genel Bir İnceleme • Kevser Çelik	62
Erol Güngör ve Milliyetçilik Kavramı • Merve Suna Özel	68
Vali Rıza Bey- Kafiye-i Muhibban-ı Kütüp'ten Bir Âşık Ayrıldı Ali Birinci	73
Kelimelerin Dostu Rıza Akdemir'e Dair Birkaç Hatıra Ahmet Özcan	75
PORTRE • Ramiz Abutalibov 75 Yaşında • Ömer Özcan	78
KİTAP • Dr. Arslan Tekin'in iki eseri "Edebiyatımızda İsimler" ve Edebiyatımızda Terimler" • A. Yağmur Tunalı	82
Türk Dünyasından Haberler	84
Türk Ocaklarından Haberler	86

EROL GÜNGÖR VE MİLLİYETÇİLİK KAVRAMI

MERVE SUNA ÖZEL *

Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde Osmanlılık ve İslamcılık hareketlerinin devleti kurtarma arayışlarına cevap vermeyişi Türkçülük akımının güçlenmesini sağlamıştır. Bu bağlamda İmparatorluğun kurucu unsuru olan Türkler, milliyetçilik ideolojisini en son benimseyen unsur olmuşlardır. Milliyetçilik kavramı Ziya Gökalp ile birlikte bir sistem içerisine yerleştirilmeye çalışılmış ve bu Gökalp sonrasındaki aydınlar için önemli bir yol gösterici olmuştur. 20. yüzyılın en önemli düşünürlerinden biri olan Erol Güngör, çalışmalarında milliyetçilik kavramını odak noktası haline getirmiş olup kültür değişmelerinden, modernleşme sürecine, kültür, sanat ve edebi eserlerde temel paradigma olarak Türk milliyetçiliğini öne çıkarmıştır. Bu açıdan Güngör'de milliyetçilik, milli tarih ve milli kültür ile bütünleşmiştir. Güngör yaşamı boyunca Türk milliyetçiliği ve kültürü üzerine önemli eserler vermiş ve gerek kendi dönemi gerekse de sonraki dönemlere önemli bir zihinsel birikim bırakan önemli bir şahsiyet olmuştur. Güngör dönemi içerisinde, milliyetçiler arasında yaygın hamaset söyleminden ve anakronik tavırlardan uzak bir şekilde Türk tarihine ve toplumuna yaklaşmıştır. Güngör bu açıdan milleti sosyolojik bir varlık olarak ele almıştır.

Bu çalışmada, Güngör'ün Türk milli kültürü kapsamında milliyetçiliğin olgusu tarihsel bir pers-

pektifle değerlendirilmiş ve Güngör'ün milliyetçilik anlayışının özgün yönleri ele alınmıştır. Bu açıdan Güngör'de milliyetçilik, milli tarih ve milli kültür ile bütünleşmiş oluşu çalışma içerisinde incelenmiştir. Bu çalışmadaki amaç Güngör'ün milliyetçilik tanım ve yorumunun odağında bulunan birleşenleri ortaya koymaktır. Çalışmada farklı düşünürlerin yorum ve düşüncelerinden yararlanılmıştır. Bu sayede, Güngör'ün milliyetçilik kavramı ile oluşturmuş olduğu fikri dünyasının gelişimi, kısaca incelenerek makalenin araştırma konusuna ilişkin daha sağlam ve daha derin bir çerçeveye sunulmuştur.

Batı'da Milliyetçilik Kavramı Üzerine Tanımlamalar ve Görüşler

Güngör yaşamı boyunca Türk milliyetçiliği ve kültürü üzerine önemli eserler vermiş ve gerek kendi dönemi gerekse de sonraki dönemlere önemli bir zihinsel birikim bırakan önemli bir şahsiyet olmuştur.

Milliyetçilik kavramı üzerinde anlaşılmalı bir tanımlama literatürde mevcut değildir. Aksine belli kriterlere ve sınıflandırmalara tabi tutulan, ideolojik bakış açısı doğrultusunda şekillenen tanımlamalar söz konusudur. Milliyetçi ideolojinin mihenk noktası olan ulus kavramı, sosyal ve siyasi örgütlenmenin kalbine yerleştirilmiştir.¹ Bu bağlamda milliyetçilik kavramı ile birlikte millet kavramını ve millet bincinin oluşumunu incelemek de yararlı olacaktır.

Millet objektif olarak; *aynı dili konuşan, aynı inancı paylaşan ve ortak geçmişle birbirine bağlı insanlardan oluşan kültürel bir varlıktır ve milleti diğer etnik gruplardan ayıran, milletin kendini farklı ve*

Osmanlı aydınları, milliyetçilik düşüncesi ile tanıştıklarında yayılcı güçler karşısında çökmekte olan bir imparatorluğu nasıl ayakta tutabiliriz sorusuna cevap aramakta idi.

özel bir siyasi grup olarak tanımlayan bireylerden oluşmasıdır.² Modern anlamda "millet" kavramı ortaçağ feodal düzenin³ bozulmasıyla ortaya çıkmıştır. Feodal sistemin çözülmesi, var olan tüm mülkiyetin sınıai, ticari ve mali sermayeye dönüşmesini getirmiş; burjuvazi, bu dönüşüme koşut olarak ağır ağır gelişmiştir.

Anthony Smith milli kimliğin temelini oluşturan bir liste yapmış ve bu bağlam da millet kavramını tanımlama yoluna gitmiştir. Bunlar:

1. Tarihi toprak ülke ya da yurt
2. Ortak mitler
3. Ortak kitlesel kamu kültürü
4. Toplumun tümü için geçerli ortak hak ve görevler
5. Ortak bir ekonomi

Kısaca Smith, milleti⁴ "tarihi bir toprağı/ülkeyi, ortak mitleri ve tarihi belleği, kitlevi bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan topluluğunun adı" olarak tanımlamıştır.⁵ Smith etnik kimliğin gücüne bağlı olarak bu kimliğe bağlı milletin doğma ihtimalinin de yüksek olacağını belirtir. Bu bağlamda milliyetçilik;

1. Bütün olarak millet ve milli-devletlerin bütün bir kurulma ve kendini idame ettirme süreci
2. Bir millete ait olma bilinci ve milletin güvenliği ve refahıyla ilgili özlem ve hissiyata sahip olma
3. Millet ve rolüne ilişkin bir dil ve sembolizm
4. Milletler ve milli irade hakkında bir kültürel doktrin ile milli emellerin ve milli iradenin gerçekleştirilmesine dair reçeteler içeren bir ideoloji
5. Milletin amaçlarına ulaşacak ve milli iradeyi gerçekleştirmek, bir toplumsal ve siyasal hareket olarak adlandırılabilir.⁶

Benedict Anderson'a göre ise millet; hayal edilmiş bir siyasal topluluktur. Anderson millet tanımındaki açıklamasına ilişkin olarak "Sınırlıdır, çünkü en büyük milletin bile belirli, ötesinde başka milletlerin yaşadığı sınırları vardır. Egemendir, çünkü kavram aydınlanma felsefesinin ve devrimlerinin, güçlerini Tanrı'dan alan hanedanların meşruyetini yerle bir ettiği çağda doğmuştur." der.⁷ Diğer taraftan Hobsbawm milliyetçiliği, devletle milletin örtüşmesini gerekli gören bir siyasi ilke olarak ta-

nımlamaktadır. Bu açıdan Hobsbawm, milliyetçiliğin, milliyetçilik hakkında fikir üreten veya politikalar oluşturan önderlerin ortaya koyduğu eserlerden değil, toplumu temsil eden sıradan bireylerin fikirlerinin incelenmesiyle kavranabileceğini ifade eder.⁸ Yani Hobsbawm, *milliyetçiliği geleneksel elitlerin ayrıcalıklarını korumak ve gelenekleri sürdürmek için geliştirdikleri bir ideoloji olarak gören bazı yazarların aksine, milliyetçiliğin tehdit edilen hayat biçimlerini korumaya çalışan ortalama köylülerden çıktığını ya da devletin kendi meşruyetini sürdürmek üzere kitleler için böyle bir gelenek ürettiğini*⁹ ileri sürmektedir.

Türk Milliyetçiliği Üzerine Türk Aydınlarının Görüş ve Fikirleri

Avrupa'da Fransız İhtilali ile ortaya çıkan ve çok uluslu devletlerin korkulu rüyası haline gelen milliyetçilik ideolojisinin Osmanlı İmparatorluğu'ndaki yansması da imparatorluğu tehdit eden bir gelişme olmuştur. Nitekim 19. yüzyıl sonunda, Osmanlı İmparatorluğu'nda Yunan, Ermeni, Bulgar milliyetçilikleri mevcutken Türklüğe dair kimlik öğeleri (özellikle dil) saptanabiliyorsa da bir Türk milliyetçiliğinden söz etmek zordu.¹⁰ Osmanlı İmparatorluğu'nda azınlık grupların giderek artan isyanları ve ayaklanmaları, Tanzimat Hareketi ile sonlandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Osmanlı aydınları bu ferman ile birlikte bütün unsurların eşitliğine ve dayanışmacı bir anlayışa dayanan Osmanlılık İdeolojisini geliştirmeye ve benimsetmeye çalışmış olup, Osmanlı vatanı ve Osmanlı hanedanına bağlılık temeli üzerine kurulu bir fikri sistem oluşturmaya da çalışmışlardır. Bu açıdan imparatorluğu kurtarma maksadı ile siyasi bir tavır olarak da adlandırabileceğimiz Osmanlılık fikri, Genç Osmanlılar tarafından bir ideoloji olarak geliştirilmiştir.¹¹ Fakat Osmanlılık fikri uzun süre etkili olamamış ve devlet İslamcılık politikasına yönelmiştir. II. Abdülhamid ile birlikte Osmanlılık yerine İslam vurgusuna ağırlık verilmiş ve Hilafet güçlü bir simge haline getirilmeye çalışılmıştır.¹² Nitekim ne çok milletli Osmanlılık fikri ne de İslamcılık anlayışı istenen sonucu vermemiştir. Böylece Türkçülük akımı ortaya çıkmış ve milliyetçilik ideolojisi Türk düşünürleri için bir nevi devletin kurtuluşu olarak görülmüştür. Türk milliyetçiliğinin kurucu babalarından olan Ziya Gökalp millet fikrinin en son Türklere geldiğini belirterek, bunun nedenini Türklerin Osmanlı

Devlet'i'nin kurucusu olmalarına bağlamıştır.¹³

Osmanlı aydınları, milliyetçilik düşüncesi ile tanıştıklarında yayılcı güçler karşısında çökmekte olan bir imparatorluğu nasıl ayakta tutabiliriz sorusuna cevap aramakta idi. Nitekim milliyetçiliğe yönelişte hareket noktası da devleti kurtarma arayışı olmuştur.¹⁴ Nevzat Kösoğlu Türk milliyetçiliğinin doğuşundan itibaren taşıdığı iki özelliğten bahsetmektedir. İlki Avrupa'da milliyetçi akımın ortaya çıkışına paralel olarak gelişen ırkçı düşüncelerin Osmanlı'da Türk kültürü ve İslami geleneğin bir sonucu olarak hemen benimsenmeşiştir. Diğer ise Turancılık¹⁵ duygu ve fikrinin, doğuşundan itibaren Türk milliyetçiliği içerisinde bir ülkü olarak var oluşudur.¹⁶ Bu fikirlerin yansımasını en iyi Gökbalp'ın şu dizelerinde görmekteyiz:

*"Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan;
Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan."*¹⁷

20. yüzyılın başında Ziya Gökbalp, Yusuf Akçura, gibi dönemin önemli aydınlarının teorik çerçevesi oluşturdukları Türk milliyetçiliğini, Mustafa Kemal büyük bir siyasi gerçeklik ve deha ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu ideolojisi yapmıştır.¹⁸ Fakat Atatürk'ün erken ölümü ve ardından gelenlerin onun fikri ufku kavrayamayışı nedeni ile milli devlet projesinin yarıda kalmasına neden olmuşlardır. Bu bağlamda İnönü döneminde içi boş bir bürokratik milliyetçiliğe dönüşmüştür. Nitekim 1980'lerden itibaren de Türk milliyetçiliğinin en önemli eseri olan Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığı sorgulanmaya başlayarak, yurttaşlık bağı ve milliyetçilik kavramlarının içini boşaltma adına faaliyetler hızlanmıştır.¹⁹

Ziya Gökbalp, İttihat ve Terakki'den Kemalist döneme sürekliliği sağlayan bir düşünür olmuştur. Gökbalp, dönemin iki önemli akımı Panislamizm ve Osmanlıcılığa karşı, Türkçülük ve Batıcılığı vurgulamıştır.²⁰ *İlk dönemlerinde Osmanlıcılık ve ümmetçilik anlamında olmasa bile, İslamcılık düşüncelerine de ilgi gösterdiği bilinen Gökbalp'ın milliyetçilik anlayışı ile modern ulus-devletin ve yeni Cumhuriyetin kurucu iradesinin benimsediği milliyetçilik anlayışları arasında büyük bir örtüşme vardır.*²¹ Ziya Gökbalp'e göre millet, *"Dince, dilce ve güzellik duygusu bakımından müşterek olan yani aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkep bulunan bir topluluktur".* Ortak ahlak, ortak dil, ortak estetik üzerinde durmuş

ve Türkçülük fikrini bunun üzerine bina etmiştir.²² Bir başka ifadeyle Gökbalp, *bir kültür milliyetçiliğini öngörmekte, millet olabilmek için etnik ayrışmalara ilgi göstermemektedir. Buna, Gökbalp, 'kültür milliyetçiliği' adını vermektedir.*²³ Yusuf Akçura'nın Türk tarifi şöyledir: *"Türkler dediğimiz zaman 'Türk-Tatar' bazen 'Türk-Tatar-Moğol' diye adlandırılan bir ırktan gelme dilleri birbirlerine pek yakın, tarihi hayatları birbirine karışmış olan kavim ve kabilelerin tamamını murad ediyoruz"* der. Ayrıca Tatar, Kazan, Azeri, Kırgız, Yakut... gibi unsurlarında Türkler tabirinin içinde olduğunu belirtir. Akçura'ya göre millet, *"ırk ve dilin esasen birliğinden dolayı sosyal vicdanında birlik ve beraberlik meydana gelmiş bir insan toplumdur."* Akçura bu tanımdan yola çıkarak milliyet fikrinin oluşumunu bir içgüdü şeklinde ortaya çıktığını belirtir. Çünkü tarihte her kabile, kavim, vb toplumsal örgütlenmeleri diğerlerine karşı üstün olduğu fikrini taşımaktadır.²⁴

Erol Güngör'ün Milliyetçilik ve Türk Milliyetçiliğine Bakışı

**Erol Güngör,
milliyetçiliğin
hedefinin geniş
kitlelerin iradesine
dayanan bağımsız
bir siyasi irade ve
bu birlik içinde milli
bir kültür meydana
getirmek olduğunu
belirtir.**

Erol Güngör Türkiye hızlı bir şekilde değişirken çalışmalarının ana amacını, *"çağdaş bir Türk Milli kültürü kurmanın gereği ve bunun yolları"*ni arama şeklinde açıklamıştır.²⁵ Diğer taraftan, Güngör'e göre milliyetçilik bir doktrin ya da dogmatik bir sistem değildir. Çünkü bu durum problemler karşısında gereken esnekliğin kaybolmasına neden olur.²⁶ Bu bağlamda milliyetçilik Güngör için sosyolojik ya da felsefi kalıpların içinde²⁷ izah edilemeyecek karmaşık bir kavramdır.

Erol Güngör milliyetçiliği Türk milletinin kendine özgü, diğer milletlerden ayırıcı bir kültüre sahip olduğu kabulünden hareket ederek, tarih boyunca Türk milletini bir arada tutan asıl faktörün Türklerin kendi öz nitelikleri ve İslam'ın verdiği katkıyla zenginleşip kökleşen Türk kültürü olduğunu söylemiştir.²⁸ Milliyetçilik hangi sebeple ve nasıl ortaya çıkarsa çıksın Erol Güngör'e göre: *"Milliyetçilik, milli kültürü bizzat bir medeniyet kaynağı haline getirmek ve cemiyeti soysuz değişmelerin açık pazar yeri halinden kurtarmak hareketidir. Binaenaleyh milliyetçilik aynı zamanda bir medeniyet davasıdır"*²⁹

Erol Güngör çalışmalarında milliyetçiliğin hükümet politikası olarak benimsenmesi ve kullanımını incelemiştir. Güngör Türkiye'de milliyetçilik hareketlerinin çok eski zamanlara götürülebilmesine karşılık, modern anlamda millet olma yolunda reh-

ber teşkil edecek bir fikir ve inanç sistemi oluşturmuş Ziya Gökalp ile başlar.³⁰ Bu bakımdan 60 yıllık bir milliyetçilik tarihi içerisinde bu kavramı ele alır. Bu bağlamda Güngör, Türkiye'nin millet prensibine sarılmasının nedeni olarak, 20. yüzyılın en büyük siyasi realitesi olarak nitelendirdiği milliyetçiliğin benimsenmesine bağlamaktadır. Çünkü İmparatorluğun sadece dıştan değil içten de yabancı milliyet hareketleri ile yıkılmış oluşu Türk halkının kendi kaderi ile baş başa kalmasına yol açmış ve modern bir millet olmak için sağlam bir milli kültüre sahip olma zorunluluğu milliyetçiliği kamçulamıştır.³¹

Milli müdafanın temeline işleyen Gökalp fikirleri mücadele bittikten sonra da etkili olmuştur. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinden doğan Halk Fırkası bir bakıma Gökalp'ın eseridir, Fırka'nın prensipleri, hatta bunların okla gösterilmesi hep 'Gökalp Milliyetçiliği'nden çıkmıştır. Fakat Cumhuriyetin ilanı sonrasında Gökalp'ı eski önemli rolü de sona ermeye başlamıştır³² Türkiye büyük Millet Meclis Hükümeti devrinde tüm sahalarda olduğu gibi kültürde de mihrakın milliyetçilik olduğunu belirten Güngör, milliyetçiliğin İslami unsurlar ile iç içe olduğunu ifade eder.³³ Güngör, 1923-1938 arası dönemde milliyetçilik siyasi ve sosyal alanda etkili iken, Cumhuriyet Devrinin kültür politikasında ikinci dönem olarak adlandırdığı, Atatürk'ün ölümü sonrasındaki süreçte, milliyetçilikten hümanizme geçiş ve milli kültürün ihmal ya da reddedilişi ortaya çıkmaya başladığını belirtir.³⁴ Erol Güngör, yerli kültür unsurlarının modernleşme süreciyle kurduğu ilişkileri milliyetçilik bağlamında ele almıştır. Milliyetçiliği bir modernleşme ideolojisi olarak, halkın kendi geçmişiyile geleceği arasında manevi bağları üretecek bir dünya görüşü olarak yorumlamış ve demokrasi-milliyetçilik ilişkisinin tarihsel ve sosyolojik bir birliktelik olduğunu vurgulamıştır.³⁵ Milliyetçilik ve demokrasi ilişkisini şu sözleri ile ifade eder:

*"Milliyetçilik halka dayanan hareketler olduğu için milli iradeye azami serbestlik tanımak, yani demokratik olmak zorundadır. Fikir Hürriyetine imkân vermeyen bir milliyetçilik düşünülemez. Milliyetçi görüşün nüanslarını temsil eden grubun veya şahısların bulunması hareketin zaafını değil, gücünü gösterir."*³⁶

Erol Güngör, milliyetçiliğin hedefinin geniş kitle-

lerin iradesine dayanan bağımsız bir siyasi irade ve bu birlik içinde milli bir kültür meydana getirmek olduğunu belirtir. Bu anlamda Türkiye'de millet ve milliyetçiliği doğru anlamak için karşımıza çıkan halk gerçekliğinden hareket etmek gerekmektedir. Yani milliyetçilik bir anlamda halkçılık meselesidir. Milliyetçilik milli egemenliği gerek görür ve muhatabı da bu anlamda halktır. Yine milliyetçiliğin dayanağı olan milli kültürün taşıyıcısı da halktır.³⁷

Güngör, milliyetçilik kavramının yanı sıra milliyetçiler arasındaki ayrıma da değinmiştir. Bu bağlamda Türkçüler ve diğer Anadolu milliyetçilerinin aynı kaynak olarak Gökalp'ın fikirlerinden doğmuş olsalar da aksiyon açısından farklılık taşıdıklarına dikkat çeker. Türkçüler ve Anadolucular, CHP İnkılapçılarının Türk tarihini ve dolayısı ile Türk milletinin hem tarih öncesi çağlara kadar götürüp hem de Cumhuriyet ile birlikte ortaya çıkmış gibi göstermelerini eleştirmişlerdir. Güngör bu durumu milli politikanın alacağı yön açısından önemli görmektedir. Nitekim İnkılapçılar bu tezi Türkleri İslam medeniyeti dairesinden çıkararak Batı'ya bağlamak adına ortaya koymuşlardır diyen Güngör, Türkçülerin ve Anadolucuların bu duruma farklı yönlerden müdahale ettiklerini belirtir.³⁸

Güngör milliyetçilik kavramı ve Türkiye'deki gelişimini incelerken, milliyetçilerin de nasıl olması ve hangi hedefler doğrultusunda hareket etmeleri gerektiğini de yazılarında işlemiştir. Bu bağlamda Türk devleti, Türk milleti ve vatanı gibi Türk tarihini de bir bütün olarak ele alan

Güngör, milliyetçilerin büyük bir imparatorluğun ve büyük bir medeniyetin çocukları olduklarını unutmamaları gerektiğini vurgulamaktadır. Güngör'ün milliyetçilere biçtiği özellik ve hedefler şunlardır:

1. Milliyetin İslam dini dışında düşünülmemeyeceği fikri
2. İslamiyet milli kültürün ayrılmaz parçası olmakla birlikte laikliğe aykırı prensibinin söz konusu olamayacağı
3. Milli tarih şuuru
4. Türk devleti, milleti ve vatanının bölünmez bütünlüğü
5. Türklerin tarihi kökenlerinin eski zamanlardan bu yana varlığının unutulmaması

Türk devleti, Türk milleti ve vatanı gibi Türk tarihini de bir bütün olarak ele alan Güngör, milliyetçilerin büyük bir imparatorluğun ve büyük bir medeniyetin çocukları olduklarını unutmamaları gerektiğini vurgulamaktadır.

6. Birlik prensibine dayanan milliyetçiliğin, birlik-
te hareket şuuruna erişmeleri

7. İkinci-üçüncü dereceden farklı görüşlere karşı
toleranslı olma

8. Milli birliğin fikir temellerini işlemek ve birlik
şuurunu kuvvetlendirmek için çalışmak

Sonuç olarak Erol Güngör, milliyetçilik kavramı-
nın sosyo-kültürel yanını öne çıkararak, "etnik" un-
sur odaklı bir ırkçılıktan uzak, Türk kimliğinin özel-
likleri ekseninde şekillenen bir milliyetçilik tanımı
yapmıştır. Milliyetçilik, bir nevi varlık ve devlet beka-
sı açısından bireylerin sahip olması gereken üst bir
bilinç olarak ele alınmıştır. Güngör'ün ortaya koy-
duğu milliyetçilik kavramı, Türk toplumu açısından
bireyin içinde yaşadığı toplumun bir parçası haline
gelmiştir.

- * 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Rusya-Slav Araştırmaları
Masası Araştırmacısı
- 1 Köksal Şahin, "Bir İdeoloji Olarak Milliyetçilik", *Aka-
demik Bakış*, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler
E-Dergisi, Sayı: 12, Yıl: 2007, Makale 9, [http://www.
akademikbakis.org](http://www.akademikbakis.org), s.5.
 - 2 Mümtaz'er Türköne, *Siyaset*, Lotus Yayınları, Ankara,
2003,s.632-633.
 - 3 Werner SOMBART, *Burjuvazi: Modern Ekonomi Döne-
mine Ait İnsanın Ahlakı ve Entelektüel Tarihine Katkı*,
Doğu-Batı Yayınları, Ankara, 2008, s.22, Alâeddin ŞE-
NEL, *Siyasi Düşünceler Tarihi*, Bilim ve Sanat Yayınevi,
İstanbul, 2005, s.277.
 - 4 A. Smith *Ulusların Etnik Kökeni*, (Çev: Sonay Bayra-
moğlu, Hülya Kendir) Dost Yayınevi, Ankara, 2002,
s.45-57, A. Smith, *Milli Kimlik*, (Çeviri: Bahadır Sina Şe-
ner) İletişim Yayınları, İstanbul-1991, 42.
 - 5 A. Smith, *Milli Kimlik*, s.31-32.
 - 6 A. D. Smith, *Milli Kimlik*, s. 118-119.
 - 7 Benedict Anderson, *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin
Kökenleri ve Yayılması*, Çev. İskender Savaşır, 2. Bas-
kı, Metis Yayınları, İstanbul, 1995.S.20-22.
 - 8 Eric J. Hobsbawm, *Millîyetler ve Milliyetçilik*, Çev. Osman
Akinhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1993, s.19-22.
 - 9 Türköne, age. s.648.
 - 10 François Georgeon, "Türk Milliyetçiliği üzerine düşün-
celer: Suyu Arayan Adamı yeniden Okurken" *Modern
Türkiye'de Siyasi Düşünce Cilt:4:Milliyetçilik*, İletişim
Yayınları, s.23.
 - 11 Osmanlıcılık fikrinin savunucularının amacı, çeşitli din
ve milliyetlere mensup grupları, eşit siyasi haklarla, or-
tak bir vatan mefhumu etrafında, meşrutî bir idare içine
almaktı. Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi -7. Cilt*, (An-
kara, 1977), 308-309.
 - 12 Nevzat Kösoğlu, *Türk Milliyetçiliği İdeolojisinin Doğuşu
ve Özellikleri*, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Cilt:4:
Milliyetçilik*, İletişim Yayınları ,s.221.
 - 13 Kösoğlu, a.g.m., s.221
 - 14 Kösoğlu,a.g.m., s.209.
 - 15 19. yüzyıl sonlarında Osmanlı aydınları Macaristan'da
gündeme gelen Turan düşüncesi ve Turancı vizyon ile
tanışmışlardır. Turancılık; *radikal Türk ulusçuluğunun
en temel siyasi ayırım noktalarından biri olarak, temelde*

*Osmanlı ve daha sonra da Türkiye coğrafyasında ya-
şayan Türklerle siyasi sınırları dışında kalan, özellikle
de doğuda, Asya'da Sovyet topraklarında yaşayan Türk
dilli toplulukları ortak ırk-kan, kültür, tarih iddiası teme-
linde birleştirmeyi arzulayan Pantürkçü bir eğilim ola-
rak belirtilmiştir.*(Günay Göksu Özdoğan, *Dünyada ve
Türkiye'de Turancılık*,(Ed: Tanıl Bora Murat Gültekinil,
Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Cilt: 4: Milliyetçilik)
İletişim Yayınları, s. 388.)

- 16 Kösoğlu, a.g.m., s.224
- 17 Ziya Gökalp'e göre Turan, Türkleri içine alan bir birliğin
adıdır. Türkçülerin uzak ideali Turan namı altında birleşen
Oğuzları, Tatarları, Kırgızları, Özbekleri, Azerileri,
Yakutları, dilde, edebiyatta, kültürde birleştirmektedir. Tu-
ran ideali Türkçülüğün süratle yayılmasını sağlamıştır.
Ona göre ideal geleceğin yaratıcısıdır. Türkçülüğü ide-
alin büyüklüğü noktasında üç dereceye ayırır;1) Türki-
yecilik, 2) Oğuzculuk yahut Türkmencilik, 3) Turancılık
(Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları* , Kültür Bakanlığı
Yay., Ankara,1972.s. 24-29.).
- 18 Ümit Özdağ, *Yeniden Türk Milliyetçiliği*, Yedinci Bin Yıl
Yayınları, Ankara, s.10.
- 19 Özdağ, a.g.e., s.11-14.
- 20 Kerem Ünüvar, Ziya Gökalp, (ed: Tanıl Bora, Murat
Gültekinil, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Cilt:4:
Milliyetçilik*) İletişim Yayınları, s.29-34
- 21 Şahin Gürsoy - İhsan Çapcıoğlu, "Bir Türk Düşünürü
Olarak Ziya Gökalp: Hayatı, Kişiliği Ve Düşünce Yapısı
Üzerine Bir İnceleme" *AÜİFD* 47(2006),Sayı2.S.96.
- 22 Ziya Gökalp,a.g.e.,s.22.
- 23 Şahin Gürsoy - İhsan Çapcıoğlu, S.96.
- 24 Yusuf Akçura bütün hayatı boyunca dili, geleneği ve dini
bir, Türk âlemi olduğu tezini savunmaktan vazgeçme-
miş olmakla birlikte önemli bir farklılaşmaya da dikkat
çekmiştir. O da bütün Türk topluluklarının uygarlaşma
yolunda aynı hızla ilerleyememiş oluşudur. (Yusuf Ak-
çura, *Türkçülüğün Tarihi*, Kaynak Yay.,İstanbul,1998
s.17-18)
- 25 Yılmaz, Milliyetçilik, s.651
- 26 Güngör, *Dünden Bugüne Tarih-Kültür ve Milliyetçilik*,
Ötüken Yayınları, İstanbul, s.140.
- 27 Fahri Atasoy, "Sosyal Değişme ve Modernleşme Bağla-
mında Erol Güngör'ün Milliyetçiliğe Bakışı", Gazi Üniv.
*Prof. Erol Güngör Anısına Türkiye'de Değişim Sempozy-
umunu Kitabı*, s.159.
- 28 Ercan BALCI,Türkiye'deki Milliyetçilik Söylemleriyle Kı-
yaslamalı Olarak Erol Güngör'ün Sosyolojik Milliyetçilik
Anlayışı", *Sociological Association, Turkey Journal of
Sociological Research* Vol.:14,Nr.:1-Spring 2011,s.9.
- 29 Erol Güngör, *Türk Kültürü ve Milliyetçilik*, 16.Basım,
Yayın No:108, Kültür Serisi:14, Ötüken Yay., İstanbul,
2004,s.100.
- 30 Erol Güngör, *Dünden Bugüne Tarih-Kültür ve Milliyetçi-
lik*, Ötüken Yayınları,İstanbul,s.133.
- 31 Güngör, *Dünden Bugüne...*,a.g.e.s.90.
- 32 Erol Güngör, *Türk Kültürü ve Milliyetçilik*, Ötüken Yayın-
ları, İstanbul,2004,s.209,210.
- 33 Güngör, *Dünden Bugüne...*,a.g.e.,s.91.
- 34 A.g.e.,s.99-100
- 35 Vedat Bilgin,"Bir Düşünür Olarak Erol Güngör'ün Dün-
yası", Editör, Murat Yılmaz, *Milliyetçilik ve Erol Güngör*,
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, Bilgin, A.g.m.,
s.130.
- 36 Güngör,*Dünden Bugüne...*, a.g.e., s.141
- 37 Atasoy, a.g.m., s. 161.
- 38 Güngör, *Dünden Bugüne...*, a.g.e., s.135, 136.